

Kommandørkaptein Henrik Gerners Dødsleie d. 26.—27. Dec. 1787.

Beskrevet af **H. C. Sneiderff**. Meddelt af Kammerherre, Oberstløjtnant
C. J. Anker.

Personalia: Henrik Gerner var født 4. 6. 1742, blev sekondløjtnant 24. 2. 1763, premierløjtnant 25. 10. 1764, sendtes 1767 til udlandet for at studere skibsbyggeri, kapteinløjtnant 8. 3. 1770, fabrikmester 8. 7. 1772 til sin død, kaptein 11. 5. 1776, medlem af defensionskommissionen 6. 6. 1777, kommandørkaptein 18. 10. 1781. Han døde den 27. 12. 1787, 45½ år g.

Imellem årene 1775 og 87 byggedes ikke mindre end 38 større og mindre orlogsfartøier efter hans tegninger.

Fem ar efter hans død approberedes d. 1. 6. 1792 en æresmedalje, som soofficererne lod sla til hans minde. Den viser hans brystbillede med indskriften: „*Vor Archimedes til Ære*“.

Ann. Den oprindelige retskrivning er bibeholdt.

Den 26de December 1787, Kl. 11½ Form. var sal. Commandeur Capitaine og Fabrique-Mester Henrik Gerner paaklædt for at gaae til Vice Admiral C. F. Fontenay¹⁾ at begjære — som han samme Dag siden til Justitsraad Callisen sagde — sin Afskeed eller derom advare ham. Aarsagen hertil var deels, at han allerede i 3 Uger inderlig havde doleret over, at han af Hs. K. H. Kronprindsen selv, skjønt i de naadigste Udtryk, var advaret om, at man for Høystsamme havde andraget: det han ej driftig nok besørgede sine Embeds Sager, men lod mange ligge uaffærdigede hos sig. Hertil hører som et Document det Udtryk, han til een af sine Venner faae Dage før sin Død brugte: „Jeg var hos Hs. K. Høihed for at faae min Reprimande, men jeg gik fornøyet fra ham.“ Men Hoved Motivet var især, at han Dagen før sin Død havde faaet Nys, at en skriftlig Klage over ham roullerede blant Stats Raads Lemmerne.

Ovenmeldte Klokkeslet kom han ind i sin Dagligstue fra sin Arbeids Stue, hvor han nyelig i Instrument Mager Lerras Nærværelse havde paaklædt sig. Der var han bleven overfaldet af et Hold over Ryggen og igjennem Brystet, som han kaldte det. Han kom ind, ledet af sin Tjener, med Aandedrættet over-

¹⁾ Carl Frederik de Fontenay, f. 1724, † 1799, Admiral.

maade sværtgaaende, raabte strax til sin Kone, at der maatte Bud flux til Callisen. „Det er min Død“, raabte han og kort efter: „Jeg tror, jeg er død, førend jeg kommer i Sengen“. Han gik lige ind i Sengekammeret, hvor Kiøle og Vest neppe blev ham afhjulpen, før han kastede sig paa Sengen, hvor man maatte aftrække ham Støvlerne. Han gjentog da, at der skulde sendes Bud til Callisen samt til Admiral Fontenay, Provst Tybring og Lieutenant Sneedorff¹⁾ ligeledes til en Barbeer Svend og befalede, at han vilde, nar han var død, klædes i et Vox Lagen.

Barbeer Svenden blev strax hentet, forsøgte at aarelade ham paa venstre Arm, men Blodet vilde ikke løbe, derpaa paa høire Arm, hvoraf 4 Kopper blev taget. Han vilde aarelades meer, fordi han ventede, det vilde lette det tunge, stønnende Aandedræt, men Svenden vilde ey, før en Doctor havde ordineret det. Justitsraad Hennings blev hentet og tillod at 4 Kopper endnu blev taget, ordinerede ham en afførende Mixtur samt Suurdeig under Fødderne.

Imidlertid kom Admiral Fontenay, Provst Tybring og Lieutenant Sneedorff.

Gerner begyndte da at tale som den, der tilkjendegiver sin sidste Villie; hans Ord var omtrent følgende:

„Saavidt har de bragt mig! Jeg forlader dem af mit ganske Hierte, men det er Chicaner og Sorg, der gjør, at jeg ligger her.“

Da Admiral Fontenay begyndte at trøste ham om Hs. K. Høiheds Yndest og besynderlige Affection, at han ey maatte tage sig Ubetydeligheder saa nær, svarede han: „Deres Excellence, jeg har Dem at takke fra min første Ungdom; jeg beder Dem sige Hs. K. Høyhed, at jeg ønsker, det maa gaae ham bestandig vel. Gud give, det maae gaae Danmark vel. Jeg beder Dem tage de Unge: Sneedorff, Høyer²⁾, Jessen³⁾ og Hohlenberg⁴⁾ i Deres Protection, de ere Mænd, som dyrke Videnskaberne.

¹⁾ Hans Christian Sneedorff, f. 1759, † 1824, Kontreadmiral.

²⁾ Christian Høyer, f. 1758, † 1809, Kapt. og Søtøimester.

³⁾ Carl Vilhelm Jessen, f. 1764, † 1823, Kontreadmiral.

⁴⁾ Christian Hohlenberg, f. 1766, † 1825, Kommandørkapt. og Lødsinspektør.

Jeg beder Dem sørge for, at mine Papirer ej komme i Røveres Hænder. Jeg testamenterer dem til Jessen og Hohlenberg.“ Til Lieutenant Sneedorff sagde han: „Hils dit Selskab af unge Officerer og siig dem, at jeg agter dem, at jeg paa min Døds Seng anbefaler dem at blive ved at gaae frem med Enighed, saa ville de kunne gjøre Nytte.“

Provst Tybring søgte ved Tale, passende til hans Tilstand, at trøste og styrke ham. Han sagde da: „Jeg har ingen Tid havt at tænke paa mig selv. Jeg har havt det Forsæt at tage min Afsked for at unddrage mig fra Verden og faae nærmere Tiid til at tænke paa Gud og min Sjæls Sag, som jeg vel ikke har foragtet, men for mine mangfoldige Embedesforretninger ikke har faaet Tiid til at tænke paa saa nøye og saa alvorlig, som jeg har ønsket.“

Provst Tybring, der ligesom Callisen og Hennings ey troede, det skulde være så snart forbie, trøstede ham videre og sagde: „at han haabede, han skulde blive bedre, at han vel intet bedre kunde ønske ham end at døe, men at han for Statens og for Danmarks Skyld vilde ønske, han maatte leve.“ Hertil svarede Gerner heftigen: „at han ønskede intet uden at døe, at han ønskede Gud vilde være saa naadig at løse op for ham.“

Da Admiral Fontenay derpaa bad ham give sig Taals med Forsikring, at Livet herefter vist vilde blive ham behageligere, svarede han: „Deres Excellence, skal jeg leve, maae jeg have min Afsked, eller ogsaa staae i andre Relationer; jeg kan ikke arbejde med de Folk.“

Han laae urolig heele Tiden og stønnede hvert Aandedræt ud. „Det er Apoplexi,“ sagde han, „det venstre Been og Siden er allerede død, jeg kan ikke bevæge det.“ Noget efter sagde han: „Nu er det andet Been død.“ Han kneb sig flere Steder og sagde: „Jeg dør opefter, kan ey føle meer der og der.“

Til Justitsraad Callisen, som ordinerede spanske Fluor paa Læggene, sagde han, som han før havde sagt adskillige Gange: „Red mig fra den forskrækkelige Trykken over Brystet, ellers dør jeg.“ Paa Callisens Spørgsmaal, hvad han sidst havde spist, sagde han: „Mit Hoved er reent og saa klart, som det

ikke har været i lange Tider, men jeg døer fra neden af,“ — alt med lydelig Røst, som om han vilde skynde sig mellem de svære Aandedræt.

Imidlertid gik Fontenay, Callisen og Tybring. Kl. 2 kom Lieutenant Hohlenberg og stod ved Sengen. Gerner talte ham da fervent til i 5 à 6 Minutter, sagde, at han havde overdraget Admiral Fontenay at sørge for, at hans Papirer skulde være ham (Hohlenberg) og Jessen til Deel, formanede dem til at være eenige og sagde: „See i mig et Exempel paa Ueenigheds Følger. At der fra først af var Ueenighed mellem Stibolt¹⁾ og mig, er Aarsagen til alle de Chicaner, jeg har havt, og i, at jeg ligger her. Jeg beder dem paa min Døds Seng om at være eenige. Hvad Kundskab den eene ikke har, kan den anden have, og foreenede kunne I gjøre Danmark Gavn.“ Hohlenberg kunde for Taarer ey svare, hvorpaa Gerner sagde: „Vil han give mig sin Haand paa, at de vil være eenige?“ Hohlenberg svarede: „Ja, derpaa giver jeg Dem min høyre Haand,“ og rakte ham den. Gerner sagde da: „Hvor er Jessen? Jeg vil tale med dem begge.“

Sneedorff raadete ham til at bie til i Morgen med at tale til Jessen, da han alt var saa fatigueret, men derpaa svarte han: „Inden i Morgen er jeg død.“

Hohlenberg gik derpaa at søge Jessen.

Noget efter sagde han: „Sneedorff, siig Fontenay, at mit 80 Canon Skib er færdig; Mester Biørn gjør det reent. Siig ham, at han mager det saa, at der bliver bygget efter det; det er et godt og et smukt Skib.“

Han bad os derpaa at gaae ind og spise. Kl. 3½ kom Høyer. Gerner mærkede det ey strax, men spurgte noget efter: „Var det ikke Høyer?“ Paa dennes Svar: „Jo, det er jeg, Hr. Commandeur,“ sagde han: „Dette tænkte vi ikke paa i Gaar Aftes.“

Noget efter kom Jessen, til hvem han sagde: „Jeg skal døe, lad mit Exempel tjene Dem. Lov mig, at De vil indgaae ubrø-

¹⁾ Ernst Vilhelm Stibolt, f. 1742, † 1796, Kommandørkapt. og Fabrikmester.

delig Venskab med Hohlenberg. Han har givet mig sin Haand derpaa, jeg tænker De kan gjøre ligesaa?" Det gjorde Jessen. Gerner sagde videre: „Jeg har talt med Admiral Fontenay og han har lovt, at mine Papirer skal alene komme i Hohlenbergs og deres Hænder, hvorpaa han vil forelægge dem for Hs. K. Høyhed . . . . Det er Rosenkrantz's Skyld . . . . Hold Venskab med Knuth¹⁾, han kan tiene Dem i Tiden.“

Lieutenant Hohlenberg kom atter Kl. 5. Gerner var da endnu stillere. Han vendte sig til ham og Jessen, tog begge deres Hænder i sin eene og lagde sin anden Haand oven paa, men talte ikke et eeneste Ord.

Noget efter kaldte han paa Hohlenberg igjen og sagde: „Skaf mig noget dephlogisteret Luft; kan jeg faae det i Aften?“ — „Ja, jeg veed der findes færdig; vil De have det strax?“ — Gerner svarede: „Ja, strax, 2 Dusin Flasker.“

Derpaa kom Callisen, alle stimlede om Sengen, men Gerner bad dem gaae ud, saa han blev alene med Callisen. — Kl. 7 kom General-Adjutant Krieger²⁾, som Gerner spurgte: „Hvem sagde Dem, jeg var syg?“ Svar: „Min Svigersøn, som havde været hos Kronprindsen, fik det at viide af Marechall Bülow.“ Gerner spurgte viidere: „Hvor har Marechall Bülow faaet det at viide?“ Svar: Ved en Seddel, som var ham tilskrevet i Efterm. Gerner sagde da: „Ja, Krieger, det er 3 Ugers Chicaner, som De vel har seet.“ Svar: „Jeg har ikke alene seet dem og vidst dem. Men man burde oversee dem.“ Gerner svarede: „Jeg har overseet så meget, men naar ma overseer 99 af 100, kan man ikke undga at hefte sig ved det eene.“

„Hvem har været her?“, spurgte han derefter. Man svarede: O. Fischer³⁾. Har Knuth intet været her?, spurgte han 2 à 3 Gange.

„Nu gaaer Sygdommen over i det høyre Been,“ sagde han, „derfor send Bud til Tybring; jeg vil communicere i Aften.“

1) Frederik Greve Knuth-Knuthenborg, † 1818, Geheimeraad, Deputeret i Admiralitetet.

2) Johan Cornelius Krieger, f. 1756, † 1824, Kontreadmiral.

3) Johan Olfert Fischer, f. 1747. † 1829, Viceadmiral.

Strax efter kom Provst Tybring, som sagde: „Det glæder mig, at finde, De er lettere for Brystet.“ Gerner svarede: „Det er en falsk Trøst; jeg mærker, der er gaaet som Brand i mine Indvolde, den stiger til mit Hierte og inden Kl. 12 er jeg uden- tvivl død. Jeg ønsker derfor, De vilde berette mig.“ Dette skeede og strax.

Kl. 12 kom Svenden, som skulde vaage hos ham. Gerner sagde: „Jeg er død til Navlen.“ Han følte stedse Kulde og sagde: „Kast flere Dækkener paa mig, saaledes at de forløber hinanden, det forstaaer Han jo, Jessen.“ Da Puderne krøllede sig under Ryggen, bad han sin Kone skaffe 3kantede Puder; „thi naar man har et 3kantet Prisma, kan man lægge en af Spidserne under Ryggen.“ I Anledning af Vanskelighederne ved Benets Stilling beordrede han en Saal med Ruller i Kanterne, hvorfra Snore skulde sandes til en Hanefod, og derfra et Baand føres ud til Haanden, saa han selv kunde styre Benet. Han beordrede selv varme Steene og Salpeter og ønskede tyndt Øll at drikke. Han var ufortrædelig mod dem, som hjalp ham, igientog ofte: „Min gode Høyer, min gode Jessen“ osv. „Du gode Dreng, tag ikke ilde op, at jeg siger Du,“ lagde han til.

Kl. 3 omtrent (den 27. Dec.) sagde han til Jessen: „Han gaaer hjem i Forniddag og gaaer til Ove Malling¹⁾, siig ham da, at Vor Herre har slaet mig med Apoplexie. Jeg kan derfor ikke være President, ligeledes maae han melde mig fra at være Formand i Constructions-Commissionen, men de gjør mig en Fornøjelse, om de vil beholde mig som Medlem. Bed ham hilse dem alle dernede fra mig. Malling boer i Prindsens Gaede i Browns Gaard, saa det er Hans Vey.“

Han bad ofte, at Gud vilde løse op for ham og bad de Omstaaende at gjøre det samme. Til Jessen sagde han: „Bed for mig, Jessen, at ieg bliver salig. De Uskyldiges Bønner blive hørte.“ Jessen svarede: „Den Mand, der som De har opfyldt alle sine Pligter, kan døe roelig.“ Gerner svarede: „Det er dog netop *det*, man har villet beskyldte mig for ikke at have gjort.“

¹⁾ Ove Malling, f. 1748, † 1829, Historiker, Geheimstatsminister.

Han rakte Haanden op saa got, han kunde, og sagde: „Tag den, den smitter ikke.“ Derpaa tog han Jessens Haand og trykte den tæt op til sit Bryst med Hæftighed.

[Her ender manuskriptet, der altsaa mangler beskrivelse af Gerners allersidste øieblikke. Der vedliggør en af admiral Fontenay skrevet seddel, hvori de ord gjentages, der var vekslede mellem ham og den syge. De sidste ord, denne sagde til admiralen var: „Deres Excellence, tænk paa min Kone. Naar mine Papiere skal eftersees, vil ieg, at min gode Svoger Jacoby er selv med.“

Paa samme seddel er der filsidst med Sneedorffs handskrift tilføjet følgende ord:

„Admiral Fontenay forsikrede Gerner, at alt det begjærte skulde han til Punkt og Prikke — saavidt det stod i hans Magt — opfylde.“]

Efterskrift. At H. C. Sneedorff satte Henrik Gerner meget høit, fremgaa bade af, at han kaldte sin søn op efter ham og af den made, hvorpaa han hædrede hans minde, hvergang en søkadet blev tildelt den Gernerske medalje. Herpaa skal man efter en af Sneedorffs dagbøger tillade sig at anføre følgende eksempler:

Den 27. December 1814 tildeltes kadet Peter Schumacher, f. 1795, † 1869 som karr. kommandør, den nævnte medalje. Sneedorff sagde da for fronten: „Ifølge Hs. Majestæts allernaadigste Villie overgiver jeg Dem herved den Gernerske Medaille, der er bestemt til 2. Præmie for Fremgang i Videnskaberne. Kundskab, høy Patriotisme og et ædelt Hierte udødeliggjorde Manden, hvis Billede De har modtaget. Han være deres Mynster!“

Den 27. Dec. 1815 tildelte Sneedorff kadetunderofficer Jens Langemack, f. 1797, † 1866 som kapteinløjtnant, den samme medalje med følgende ord: „Ifølge Hs. Majestæts allerhøieste Befaling overgiver jeg Dem herved Præmie-Medaillen til Gerners Minde. Livet efter Døden er det høyeste Menneskemaal. Gerner

ikke alleene lever, men han lever blant os paa denne hans Dødsdag. Vort Liv være som hans, saa bliver vort Liv efter Døden som hans.“

Den 27. Dec. 1817 erholdt Kadetunderofficer Peter Willh. Tegner, f. 1758, † 1857 som Kommandør, og kadet William de Coninck, f. 1800, † 1821 som sekondløjtnant, medaljen med følgende ord fra Sneedorff: „Ifølge Hs. Majestæts allernaadigste Villie overgiver jeg Dem, Underofficer Tegner, Præmie-Medaillen til Gerners Minde og Dem, Cadet de Coninck, samme Medaille som *accessit*. Mine Herrer! Den sieldne Mand, hvis Minde idag hædres, gav Danmarks Søe-Etat et vældigt Stød fremad til Videnskabelighed. Han smiler fra sin Himmel til den bedste Prøve, som Etatens Ynglinge endnu har bestaaet; han velsigner den Konge, som erkjendte det.“

Den 27. dec. 1818 uddeler Sneedorff *accessit* til kadetunderofficer Peter Sev. Nyeborg, f. 1799. † 1837 som premierløjtnant, med følgende ord: „Kongen har befalet, at det *Accessit*, De nu anden Gang har vundet, skal bestaae i et Væрге. Det er givet samme Paaskrift som den Gernerske Præmie-Medaille: „Kun ved Dyd og Fliid vindes Hæder“. Dette var den ædle Hentarnes, det være deres, det være vores alles Valgsprog.“ — Jeg modtog derefter, noterer Sneedorff, efterat Cadetkorpset havde præsenteret, Værget af Adjutanten, overgav Underofficer Nyeborg det, sigende: „Kun for Fædrelandet“.

Den 27. dec. 1819 overrakte Sneedorff kadet Charles Edouard van Dockum, f. 1804, † 1895 som fhv. admiral og gesandt m. m., den Gernerske medalje med følgende ord: „Ifølge Hs. Majestæts allerhøieste Villie overrækker jeg Dem, Kadet van Dockum, herved Præmie-Medaillen til Gerners Minde. Hans Aand hvile over Dem i Freden; Niels Juels i Krigen.“

Den 27. dec. 1821 gaves medaljen til kadet Stephan Middelboe, f. 1802, † 1856 som generalkrigskommissær, med de sædvanlige indledningsord: „Ifølge Hs. Majestæts osv., hvorhos tillagdes: „Fædrelandet lønner Ynglingens Stræben, — det gjør Regning paa Mandens fulde Kraft.“

Endelig d. 27. dec. 1822 overrakte Sneedorff medaljen til

kadetunderoffirer Carl Edvard Zinn, f. 1806, † 1826 som sekondløjtnant, med disse ord: „Ifølge Hs. Majestæts“ osv., hvorhos tilføiedes: „Den er relativ Kundskabs Løn, men Manden, hvis Præg den bærer, var ikke alleene kundskabsrig; men han var en Mand af Kraft og Orden og derhos en af de elskværdigste Mænd, jeg paa min lange Bane har mødt. Dette lægge De Dem paa Hierte!“

Lidt om Familien Sverdrup.

Af Arkivar **E. A. Thomle.**

Som bekjendt har forhv. Adjunkt Martin Arnesen og Sagfører J. Sverdrup i 1885 udgivet en Stamtavle over Slægten *Sverdrup*, der i flere Punkter viser sig mindre korrekt og fuldstændig. Blandt andet anføres S. 41 Hr. *Michael Sverdrup*, der 1710 blev Capellan til Lier, at være en Søn af *Anders Pedersen Sverdrup*¹⁾ og Elisabeth Østensdatter, men dette er efter følgende Thingsvidne i Thingbogen for Hedemarkens Sorenskriveri 1713—18 (Retsprotk. Nr. 624) fol. 211 feilagtigt.

„1718 den 13 Juli er Sageting holden udj Wang Sogn . . . For Retten mødte velærværdige Hr. Roald Bernhoff, Sognepræst for Leutens Menighed med Begjær, at Retten under edlig Examen vilde fremkalde de 2de Mænd Biørn Winzgrud og Hans Kaal-
torp til at forklare, hvor mange Børn afdøde Store Hammers Forvalter Anders Pedersen Sverdrup sig efterladt haver, som derefter forlanges Thingsvidne.

Widnerne bleve Eeden af Lovbogen forelæst med stræng Formaning under paahængende Straf deres Sandhed at udsige, og efter Eeds Aflæg fremkom Biørn Gudmundsen, boende paa

¹⁾ Broderen Laurits Pedersen Sverdrup døde som Sogneprest til Vang paa Hedemarken 21 Juli 1695 (begr. 7 Aug. s. A.) 72 A. 5 M. 4 D. gl. Han blev 5 Marts 1654 i Christiania gift med Sophie Toller, begr. i Vang 28 Mai 1688, 58 A. 6 M. 2 D. gl.